

Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi

Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur
The Journal of German Language and Culture Research

Cilt 7 Sayı 2 Aralık 2025/ Volume 7 Issue 2 December 2025

Geliş Tarihi: 18.11.2024- Kabul Tarihi: 14.11.2025 /Submitted: 18.11.2024- Accepted: 14.11.2025

Doi: 10.55143/alkad.1587237

Ortaöğretim Öğrencilerinin Yabancı Dil Olarak Almanca Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Examination of the Attitudes of High School Students towards German as a Foreign
Language Course

Fatma YÜCEL*

Duygu ŞAN AKGÜL**

Öz

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersine ilişkin tutum düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin Almanca dersine ilişkin tutumlarının cinsiyet, not ortalaması, öğrenim gördükleri lise türü, aile gelir düzeyi ve veli eğitim düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediğini araştırmaktır. Bu araştırma ilişkisel tarama modeliyle desenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Erzurum ili Palandöken ilçesindeki Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesinin, İbrahim Hakkı Fen Lisesinin ve Nurettin Topçu Sosyal Bilimler Lisesinin 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 298 tane 11. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla, 11. sınıf öğrencilerine "Kişisel Bilgi Formu ve Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırma verileri "SPSS 25.0" bilgisayar programında çözümlenmiştir. Verilerin analizinde, Kolmogorov-Smirnov normallik testi, Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin ölçeğe verdiği cevaplar sonucunda; Almanca dersine yönelik tutum ölçeği ile cinsiyet, not ortalaması ve hane halkı geliri arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, okul türü ve veli eğitim düzeyi arasında anlamlı farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutumları incelendiğinde, Anadolu Lisesi öğrencilerinin Fen Lisesi öğrencilerinden ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinden Almanca dersine karşı daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretimde Almanca Dersi, Dil Öğrenimi, Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi e-posta: fyucel@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9513-812X

** Almanca Öğretmeni., Milli Eğitim Bakanlığı. e-posta: duygu_sann@hotmail.com, ORCID: 0009-0007-7191-4634

Abstract

The aim of this research is to determine the attitude levels of secondary school students towards the German course and to investigate whether students' attitudes towards the German course show significant differences according to gender, point average, type of high school they attend, family income level and parents' education. This study was designed with the relational survey model. The sample of the study consisted of 11th grade students of Mehmet Akif Ersoy Anatolian High School, İbrahim Hakkı Science High School and Nurettin Topçu Social Sciences High School in Palandöken district of Erzurum province in the 2023-2024 academic year. A total of 298 11th grade students participated in the study. In order to collect data in the study "Personal Information Form and Attitude Scale Towards German Lesson" were applied to 11th grade students. The study data were analyzed in the "SPSS 25.0" computer program. Kolmogorov-Smirnov normality test, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis H analysis were used in the analysis of the data. As a result of the students' answers to the scale; while there is no significant difference between the attitude scale towards German Lessons and gender, point average and family income, there is no significant difference between school type and parents' education level. When students' attitudes towards the German course are examined, it is seen that Anatolian High School students have more positive attitudes towards the German course than Science High School students and Social Sciences High School students.

Keywords: German Lesson in Secondary Education, Language Learning, German Lesson, Attitude Scale

Giriş

Dil, insanı diğer varlıklardan ayıran eşsiz ve mükemmel bir iletişim aracı olduğu gibi insanların var olduğu günden bugüne kadar hizmet sunmaya devam eden önemli bir faaliyetdir. İnsan, evren ve hayat ile ilgili her şeyi dil vasıtası ile sorgular, öğrenir (Türk & Ocak, 2023). En gelişmiş iletişim sistemi insan dilidir. Dilin bildirişime olanak vermesi, en önemli özelliğidir. Bildirişim, hayatımızın her aşamasında mevcuttur ve bu durumda ancak dil aracılığıyla mümkün olur. Gelişen teknolojiyle birlikte her geçen gün dünyanın daha da küçüldüğü kabul görmekte ve bu yüzden insanlar ve ülkeler arasında iletişim artmaktadır. Bunun sonucunda da yabancı dil öğrenmek bütün toplumlar için ihtiyaca dönüşmüştür. Bunun bilincinde olan ülkeler, eğitim programlarına yabancı dil derslerini eklemekte ve vatandaşlarının en az bir yabancı dili verimli bir şekilde öğrenmelerine olanak sunmaktadır. Bunun yanı sıra olanaklar çerçevesinde bireyler de yabancı dil için çeşitli kurslara gitmekte, farklı yayın programlarını izlemekte ve yabancı dili kullanan bireylerden de yardım almaktadırlar. Yani bireyler farklı yollar ile yabancı dili öğrenmek için çaba sarf etmektedirler.

Hızla küreselleşen dünyada yabancı dil dersleri okul müfredat programlarına ilköğretim birinci kademeye kadar inmiş ve bir yabancı dili tam anlamıyla öğrenmenin gerçekleşmesinin küçük yaşlarda daha etkili olduğu kabul edilmiştir. Günümüzde çocuklara yabancı dil öğretimi önemli bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Yabancı dil soyut kavramlardan oluştuğu ve karmaşık dil kurallarını bünyesinde barındırdığı için, öğrenim gören çocukların gelişim dönemlerine uygun olarak öğrenme ortamları hazırlanması, öğrenme yaşının yanında öğrenme koşulları, hazırbulunluluk düzeyi, çocuğun yabancı dile bakış açısı ve çevre gibi etmenler de yabancı dili öğretirken göz önünde bulundurulması gereken önemli ayrıntılar olmuştur (Karaman, 2017).

Yabancı dili öğrenirken dört dil becerisinin (konuşma-yazma ve dinleme-okuma) yeterliliğine ulaşmak da gereklidir. Konuşma ve yazma öğrenen kişiden kaynaklı üretici bir beceridir. Yabancı dilde konuşma ve yazma becerilerini aktif bir şekilde kullanan bireyler iletişim boyutunda yabancı dili kullanma düzeyine ulaşmış sayılır. İletişim kuran kişinin dili öğrendiğini düşünürsek, dört dil becerisi arasında konuşma ve yazma becerilerinin en üst düzey beceriler olduğunu söyleyebiliriz. Farklı bir dilde gerçekten iyi olduğumuzu dili doğru konuşarak ve yazarak gösterebiliriz. Birey dinleme ve okuma becerileriyle bilgiyi depolarken konuşma ve yazma becerileriyle de depoladığı bu bilgi verilerini kullanarak cümleler üretir. Yabancı dili öğretirken dört temel beceriyi geliştirmenin yanında öğrencilerin anlama, sıralama,

ilişkilendirme, sınıflama, eleştirme, sorgulama ve özetleme gibi alt becerilere de ulaşmaları hedeflenmiştir (Türköz, 2022). Beceriler sayesinde duygusal, sosyal ve bilişsel açıdan gelişmeleri, güçlü bir iletişim sağlamaları, yabancı dili öğrenmek için olumlu tutuma sahip olmaları amaçlanmaktadır. Dünya sürekli değişim hâindedir. Bu sebepten ötürü, bireyler yenilikleri ve gelişmeleri kavramalı ve üzerine düşen görevlerinde farkında olmalıdır. Çağdaş ve medeni bir toplum olabilmek için; duygular, bilgiler ve inançlar kişilere yalnızca doğrudan aktarılmamalıdır. Bir başka ifadeyle, eğitimin yeni amacı; bilgiyi nasıl kullanacağını ve kullanacağı yeri bilen, kendi öğrenme yöntemlerinin farkında olan ve bu yöntemleri etkili biçimde kullanan ve önceki bilgilerinden de yararlanarak yeni bilgiler üreten bir insan modeli yaratmaktır. Öğrenme modelleri bu hedefi gerçekleştirmek için önemlidir.

Hem bilişsel alan hem de güdülenme, tutum ve öz yeterlik gibi özelliklerin yer aldığı duyuşsal alan, yabancı dil öğretim programlarının hedefini gerçekleştirmesinde önemli bir yere sahiptir. Bireylerin hem akademik çalışmalarda hem de beceri (dil becerileri, sayısal beceriler vb.) dallarında başarılı olabilmesi bu dallarda başaracaklarına inanmaları ve o alana yönelik öncelikli olarak olumlu tutum geliştirmesi ile ancak mümkün olabilmektedir. Bu yüzden öğrenmeyi etkileyen önemli etkenlerden birisi de öğrencinin derse karşı sergilemiş olduğu tutumdur. Öğrencinin sergilediği tutum, öğretmene farklı iki seçenek sunar. Bunlardan ilki, öncelikle öğrencilerin derse/konuya olumlu tutum sergilemelerini sağlamak ki, bu başarı için ilk koşuldur. İkincisi ise olumsuz tutumları olumlu yöne çevirmektir (Ülgen, 1995). Öğrenci tutumlarının göz ardı edildiği bir eğitim ortamında, istenilen seviyede öğretim yaşantılarının gerçekleşmesi ve istendik yönde davranış değişikliğinin oluşması zorlaşmaktadır.

Türkiye’ de birinci yabancı dilin yanında ikinci yabancı dil eğitimi de okullarda verilmektedir. Almanca ülkemizde genellikle seçmeli ikinci yabancı dil olarak öğretilmektedir. İkinci yabancı dil öğretiminde, öğrenilmiş birinci yabancı dilin katkısı çok fazladır. Ülkemizde MEB’e bağlı devlet okullarında seçmeli ikinci yabancı dil eğitimi Anadolu, Fen ve Sosyal Bilimler liselerinde verilmektedir. Fakat ikinci yabancı dil dersleri birinci yabancı dile göre yeterince kapsamlı değildir ve haftada iki ders saati ile sınırlandırılmıştır. Özel okullarda ise anaokulu itibarıyla başlamaktadır. Özel okullarda yabancı dil öğretiminin erken yaşta başlamasından dolayı, özel okullar çok fazla tercih edilmeye başlanmıştır (Yüksel, 2022).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Liselerde Almanca derslerine öğrencilerin çoğunun gönüllü olarak katılmadıkları gözlenmektedir. Bu durum öğrencinin başarı düzeyini düşürmektedir. Öğrencilerin derslerde daha başarılı olmalarını sağlamak için öğrencilerin derse karşı tutumları bilinmelidir. Öğrencinin olumlu tutuma sahip olması öğrenmesini kolaylaştırırken, olumsuz tutuma sahip olması öğrenmeyi zorlaştırmakla birlikte öğretmen ve öğrencinin arasında bir iletişim engeli oluşturmaktadır. Birçok bilimsel çalışma da öğrencilerin dersteki başarıları ile derse karşı tutumları arasında olumlu bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir.

Bu araştırma ile lise öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutum düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenecektir. Bu amaçlara ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersine ilişkin tutum düzeyleri nasıldır?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersi tutum algılarıyla değişkenler (cinsiyet, okul türü, not ortalaması, aylık hane halkı geliri ve veli eğitim düzeyi) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark söz konusu mudur?

Bu çalışmayla birlikte yabancı dil öğretiminin daha etkili ve verimli olmasının nasıl sağlanabileceği tespit edilebilecek ve böylece öğrencilerin dili daha iyi öğrenebilmelerine imkan sağlanabilecektir. Bu çalışmanın, Almanca dersinin öğretilmesine ve geliştirilmesine, Almanca dersine yönelik olumlu tutumun gelişmesine, Almanca öğretmenlerine ve yabancı dil öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, Almanca dersini alan ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarının saptanmasını amaçlayan karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama modeli niteliğinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışma olan tarama (survey) modeli, lise öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarını olduğu gibi betimlemektedir ve konuyla ilgili değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında farklı türde devlet liselerinde öğrenim görmekte olan 11. sınıf öğrencilerine “Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Tutum ölçeği iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “Kişisel Bilgiler Anketi” ve ikinci bölümde “Almanca Dersine Yönelik Tutum Maddeleri” yer almaktadır. Lise öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarının “cinsiyet, not ortalaması, okul türü, hane halkı gelir düzeyi ve veli eğitim durumuna” göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini, Erzurum ili Palandöken ilçesindeki Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, Nurettin Topçu Sosyal Bilimler Lisesi ve İbrahim Hakkı Fen Lisesi öğrencileri oluştururken, örneklemi ise 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı Güz döneminde yine aynı okullarda öğrenim görmekte olan 298 11. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma ders saatinde uygulanırken devamsızlık yapan öğrenciler de bulunmaktaydı.

Veri Toplama Teknikleri/Araçları

Çalışmada verilerin toplanması amacıyla, Kişisel Bilgi Formu ve Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Uygulanan bu tutum ölçeği, Aydoslu (2005) tarafından geliştirilen “İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” Almanca dersine göre uyarlanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğe ilişkin izin, ölçeği geliştiren araştırmacıdan alınmıştır. Ölçeğe ilişkin bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu.

Katılımcıların cinsiyet, not ortalamaları, okul türü, hane halkı gelir düzeyi ve veli eğitim düzeyi ile ilgili bilgi edinebilmek için araştırmacı tarafından “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmış ve katılımcılara uygulanmıştır.

Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği.

Ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla, Aydoslu (2005) tarafından geliştirilen bilişsel boyut, duyuşsal boyut ve davranışsal boyut olmak üzere 3 alt boyuttan oluşan ölçek kullanılmıştır. Ölçekteki her bir madde “tamamen katılıyorum=5”, “katılıyorum=4”, “kararsızım=3”, “katılmıyorum=2”, “hiç katılmıyorum=1” şeklinde derecelendirilmiştir. Likert tipi ölçme aracı olan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği 15’ i olumlu, 15’i olumsuz olmak üzere 30 maddeden oluşmaktadır.

Süreç/Uygulama

Veri toplama aşamasında öğrencilere ilk olarak araştırmanın amacı ve önemi açıklanmıştır. Daha sonra Almanca Tutum ölçeği öğrencilere uygulanmıştır. Yaklaşık 20-25 dakika süre ile öğrencilerin ölçeği tamamlamaları beklenmiştir. Katılım sağlayan bireylerin kimliklerine ilişkin bilgiler istenmemiştir. Ölçek 11.sınıf öğrencilerine ders saatinde uygulanmıştır. Öğrencilerin ölçeği samimi bir şekilde yanıtladıkları gözlenmiştir.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz işlemlerinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde ilk aşamada güvenilirlik ve normal dağılım analizleri uygulanış olup, normal dağılım analizleri sonucunda verilerin normal dağılıma uygun olmadığı tespit edildiğinden non-parametrik analizler kullanılmıştır. Cinsiyete göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında “Mann Whitney U” test kullanılırken, not ortalaması, okul türü, hane halkı gelir durumu ve veli eğitim durumuna göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında “Kruskal Wallis H” analizi kullanılmıştır. Ayrıca aritmetik ortalama, standart sapma, medyan, basıklık ve çarpıklık değerleri de incelenmiştir.

Etik İzin

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 28.12.2023 tarihli etik kurul izni alınarak yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde uygulanan analizler sonucunda elde edilen araştırma bulguları yer almaktadır.

Tablo 1’de araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyut	X	SS
Bilişsel	2.89	1.07
Duyuşsal	2.90	0.91
Davranışsal	2.20	0.82
Toplam tutum	2.79	0.82

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin bilişsel tutum ($X=2.89$), duyuşsal ($X=2.90$) ve toplam tutum ($X=2.79$) orta düzeyde olduğu, davranışsal tutum ($X=2.20$) düzeylerinin ise orta seviyenin altında olduğu görülmektedir.

Tablo 2’de araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre kıyaslanmasına ilişkin Mann Whitney U analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt boyut	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Bilişsel	Kadın	164	155.66	25527.5	9978.5	.171
	Erkek	134	141.97	19023.5		
Duyuşsal	Kadın	164	154.76	25381.0	10125.0	.243
	Erkek	134	143.06	19170.0		
Davranışsal	Kadın	164	151.13	24784.5	10721.5	.718
	Erkek	134	147.51	19766.5		
Toplam tutum	Kadın	164	154.15	25280.5	10225.5	.303
	Erkek	134	143.81	19270.5		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Almanca dersine yönelik tutum puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Mann Whitney U analizi sonucunda cinsiyete göre bilişsel (U=9978.5; $p>0.05$), duyuşsal (U=10125.0; $p>0.05$), davranışsal (U=10721.5; $p>0.05$) ve toplam tutum (U=10225.5; $p>0.05$) düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 3'te araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyut puanlarının not ortalaması değişkenine göre kıyaslanmasına ilişkin Kruskal Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Not Ortalaması Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt boyut	Not ortalaması	N	Sıra ort.	χ^2	P
Bilişsel	50-60	19	166.45	1.9	.757
	60-70	27	143.63		
	70-80	37	156.46		
	80-90	61	155.14		
	90-100	154	144.53		
Duyuşsal	50-60	19	162.61	4.8	.313
	60-70	27	126.94		
	70-80	37	164.51		
	80-90	61	159.34		
	90-100	154	144.33		
Davranışsal	50-60	19	179.87	8.8	.066
	60-70	27	150.57		
	70-80	37	169.07		
	80-90	61	160.48		
	90-100	154	136.52		
Toplam tutum	50-60	19	167.87	5.6	.230
	60-70	27	131.17		
	70-80	37	167.03		
	80-90	61	159.81		
	90-100	154	142.15		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin not ortalamalarına göre Almanca dersine yönelik tutum puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Kruskal Wallis H analizi sonucunda not ortalamasına göre bilişsel ($\chi^2=1.9$; $p>0.05$), duyuşsal ($\chi^2=4.8$; $p>0.05$), davranışsal ($\chi^2=8.8$; $p>0.05$) ve toplam tutum ($\chi^2=5.6$; $p>0.05$) düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4'te araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyut puanlarının okul türü değişkenine göre kıyaslanmasına ilişkin Kruskal Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt boyut	Okul türü	N	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Bilişsel	Anadolu Lisesi	108	172.00	11.7	.003	1>2, 1>3
	Fen Lisesi	85	134.85			
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	138.22			
Duyuşsal	Anadolu Lisesi	108	192.20	41.8	.000	1>2, 1>3
	Fen Lisesi	85	128.01			
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	122.97			
Davranışsal	Anadolu Lisesi	108	172.37	12.1	.002	1>2, 1>3
	Fen Lisesi	85	134.03			
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	138.50			
Toplam tutum	Anadolu Lisesi	108	191.00	39.4	.000	1>2, 1>3
	Fen Lisesi	85	127.68			
	Sosyal Bilimler Lisesi	105	124.48			

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin eğitim gördükleri okul türüne göre Almanca dersine yönelik tutum puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Kruskal Wallis H analizi sonucunda, bilişsel tutum ($\chi^2=11.7$; $p<0.05$), duyuşsal tutum ($\chi^2=41.8$; $p<0.05$), davranışsal tutum ($\chi^2=12.1$; $p<0.05$) ve toplam tutumda ($\chi^2=39.4$; $p<0.05$) okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bilişsel tutumda Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=172.00) Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=134.85; $U=3447.0$; $p<0.05$) ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=138.22; $U=4383.5$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Duyuşsal tutumda Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=192.20) Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=128.01; $U=2533.0$; $p<0.05$) ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=122.97; $U=3114.5$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Davranışsal tutumda Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=172.37) Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=134.03; $U=3384.5$; $p<0.05$) ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=138.5; $U=4405.5$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Toplam tutumda Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=191.0) Fen Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=127.68; $U=2557.5$; $p<0.05$) ve Sosyal Bilimler Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=124.48; $U=3201.0$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyut puanlarının hane halkı gelir durumu değişkenine göre kıyaslanmasına ilişkin Kruskal Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Hane Halkı Toplam Geliri Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt boyut	Gelir durumu	N	Sıra ort.	χ^2	P
Bilişsel	10.000 TL TL'den az	17	177.71	3.8	.439
	10.000 TL-20.000 TL	55	142.87		
	20.001 TL-30.000 TL	65	155.89		
	30.001 TL-40.000 TL	65	154.45		
	40.001 TL ve üzeri	96	140.63		
Duyuşsal	10.000 TL TL'den az	17	159.32	8.0	.092
	10.000 TL-20.000 TL	55	152.95		
	20.001 TL-30.000 TL	65	169.15		
	30.001 TL-40.000 TL	65	151.19		
	40.001 TL ve üzeri	96	131.33		
Davranışsal	10.000 TL TL'den az	17	151.68	1.1	.894
	10.000 TL-20.000 TL	55	142.30		
	20.001 TL-30.000 TL	65	150.45		
	30.001 TL-40.000 TL	65	157.85		
	40.001 TL ve üzeri	96	146.94		
Toplam tutum	10.000 TL TL'den az	17	160.56	6.1	.195
	10.000 TL-20.000 TL	55	149.12		
	20.001 TL-30.000 TL	65	166.12		
	30.001 TL-40.000 TL	65	153.60		
	40.001 TL ve üzeri	96	133.73		

Tablo incelendiğinde, hane halkı toplam gelir durumuna göre Almanca dersine yönelik tutum puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Kruskal Wallis H analizi sonucunda hane halkı aylık gelir durumuna göre bilişsel ($\chi^2=3.8$; $p>0.05$), duyuşsal ($\chi^2=8.0$; $p>0.05$), davranışsal ($\chi^2=1.1$; $p>0.05$) ve toplam tutum ($\chi^2=6.1$; $p>0.05$) düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 6'da araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin alt boyut puanlarının veli eğitim durumu değişkenine göre kıyaslanmasına ilişkin Kruskal Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Veli Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt boyut	Veli eğitim durumu	N	Sıra ort.	χ^2	P	Gruplar arası fark
Bilişsel	İlköğretim	48	152.18	1.4	.848	-
	Lise	78	151.10			
	Ön Lisans	66	138.56			
	Lisans	36	143.86			
	Lisansüstü	70	161.40			
Duyuşsal	İlköğretim	48	166.25	9.5	.049	1>3, 3<5
	Lise	78	152.57			
	Ön Lisans	66	116.06			
	Lisans	36	135.31			
	Lisansüstü	70	169.80			
Davranışsal	İlköğretim	48	155.16	4.8	.314	-
	Lise	78	155.89			
	Ön Lisans	66	146.83			
	Lisans	36	131.61			
	Lisansüstü	70	161.68			
Toplam tutum	İlköğretim	48	165.00	8.4	.077	-
	Lise	78	153.36			
	Ön Lisans	66	119.10			
	Lisans	36	134.93			
	Lisansüstü	70	167.55			

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin veli eğitim durumuna göre Almanca dersine yönelik tutum puanlarının karşılaştırılması için uygulanan Kruskal Wallis H analizi sonucunda, bilişsel tutum ($\chi^2=1.4$; $p>0.05$), davranışsal tutum ($\chi^2=4.8$; $p>0.05$) ve toplam tutumda ($\chi^2=8.4$; $p>0.05$) veli eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılıklar olmadığı, duyuşsal tutumda ise veli eğitim duruma göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu ($\chi^2=9.5$; $p<0.05$) görülmektedir.

Duyuşsal tutumda velisi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=166.25) velisi ön lisans mezunu olan öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=116.06; $U=430.0$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, benzer şekilde velisi lisansüstü eğitim mezunu olan öğrencilerin sıra ortalamasının (Sıra Ort.=169.80) velisi ön lisans mezunu olan öğrencilerin sıra ortalamasından (Sıra Ort.=116.06; $U=204.0$; $p<0.05$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Almanca Dersine İlişkin Tutum Ölçeğinin Değerlendirmesi.

Tablo 7’de araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin bilişsel alt boyutu maddelerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Bilişsel Alt Boyut Maddelerine Verdikleri Yanıtlara Frekans ve Yüzdelik Dağılımlar

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
10. Almanca bilmenin iş şansımı artıracığını düşünüyorum	F %	54 18.1	27 9.1	55 18.5	77 25.8	85 28.5
16. Almanca bilgimi artırmak için daha çok zaman harcamak istiyorum	F %	113 37.9	53 17.8	59 19.8	43 14.4	30 10.1
21. Almanca'yı yaşamımda birçok şekilde kullanacağıma inanıyorum	F %	66 22.1	46 15.4	77 25.8	66 22.1	43 14.4
24. Almanca derslerinde işlenen konular önemlidir	F %	63 21.1	53 17.8	83 27.9	57 19.1	42 14.1

Tablo incelendiğinde, bilişsel alt boyuta ilişkin maddelerin her birinde farklı düzeydeki ölçek katılım düzeylerinde katılımcı yanıtları olduğu görülmektedir. Bazı katılımcılar bilişsel tutuma ilişkin yüksek tutuma sahipken, bazı katılımcılar düşük tutuma sahip olup, tutumları konusunda kararsız olan katılımcılar da mevcuttur.

Tablo 8'de araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin duyuşsal alt boyutu maddelerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 8

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Duyuşsal Alt Boyut Maddelerine Verdikleri Yanıtlara Frekans ve Yüzdelik Dağılımlar

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Almanca sevdiğim bir derstir	f 70 % 23.5	36 12.1	66 22.1	78 26.2	48 16.1	
4. Almanca dersinden korkuyorum	f 130 % 43.6	68 22.8	49 16.4	22 7.4	29 9.7	
5. Almanca zor bir derstir	f 65 % 21.8	51 17.1	70 23.5	58 19.5	54 18.1	
6. Almanca dersinde zaman çabuk geçiyor	f 58 % 19.5	28 9.4	64 21.5	73 24.5	75 25.2	
7. Almanca zevkli geçen bir derstir	f 68 % 22.8	20 6.7	67 22.5	71 23.8	72 24.2	
8. Mümkün olsa Almanca dersi yerine başka bir ders almak isterdim	f 61 % 20.5	39 13.1	51 17.1	37 12.4	110 36.9	
9. Türkçe alt yazısız ya da dublajsız Almanca filmleri izlemem	f 46 % 15.4	35 11.7	27 9.1	62 20.8	128 43.0	
11. Almanca hikaye kitapları okurum	f 195 % 65.4	54 18.1	29 9.7	8 2.7	12 4.0	
12. Almanca sınavından çekinirim	f 105 % 35.2	61 20.5	64 21.5	30 10.1	38 12.8	
13. Almanca dersini sıkıcı buluyorum	f 78 % 26.2	66 22.1	59 19.8	33 11.1	62 20.8	
14. Almanca ders kitaplarını çalışmaktan hoşlanmam	f 51 % 17.1	33 11.1	56 18.8	65 21.8	93 31.2	
17. İlköğretimin I. kademesinden itibaren Almanca dersi verilmesine karşıyım	f 56 % 18.8	43 14.4	77 25.8	36 12.1	86 28.9	
18. Almanca'dan nefret ediyorum	f 108 % 36.2	56 18.8	59 19.8	29 9.7	46 15.4	
20. Almanca öğrenmek benim için son derece gereksizdir	f 86 % 28.9	66 22.1	67 22.5	19 6.4	60 20.1	
22. Almanca dersi benim için boşa zaman harcamaktır	f 63 % 21.1	76 25.5	67 22.5	33 11.1	59 19.8	
23. Almanca ders saatinin sayısı azaltılırsa mutlu olurum	f 71 % 23.8	65 21.8	44 14.8	38 12.8	80 26.8	
25. Almanca derslerinde Almanca konuşmaktan hoşlanmam	f 37 % 12.4	45 15.1	72 24.2	57 19.1	87 29.2	
26. Almanca çalışmak sinirimi bozar	f 59 % 19.8	59 19.8	74 24.8	38 12.8	68 22.8	
27. Almanca yazılabileceğim yabancı arkadaşlar edinmeye çalışırım	f 148 % 49.7	60 20.1	48 16.1	24 8.1	18 6.0	
28. Almanca dersini kaçırmak istemem	f 86	47	74	53	38	

	%	28.9	15.8	24.8	17.8	12.8
29. Almanca ödevlerini yapmaktan zevk alırım	f	112	56	60	35	35
	%	37.6	18.8	20.1	11.7	11.7

Tablo incelendiğinde, bilişsel tutuma ilişkin maddelerden hiç katılmıyorum yanıtının en fazla verildiği maddelerin %65.4 ile “11. Almanca hikâye kitapları okurum” maddesi, %49.7 ile “27. Almanca yazılabileceğim yabancı arkadaşlar edinmeye çalışırım” maddesi, %43.6 ile “4. Almanca dersinden korkuyorum” maddesi olduğu, en fazla tamamen katılıyorum yanıtı verilen maddelerinin ise %43 ile “9. Türkçe alt yazısız ya da dublajsız Almanca filmleri izlemem” maddesi, %36.9 ile “8. Mümkün olsa Almanca dersi yerine başka bir ders almak isterdim” maddesi, %31.2 ile “14. Almanca ders kitaplarını çalışmaktan hoşlanmam” maddesi olduğu görülmektedir. Bilişsel alt boyutta öğrenciler bazı maddelere yüksek düzeyde katılım gösterirken, bazı maddelerde ise yüksek düzeyde katılım göstermemektedir.

Tablo 9’de araştırma kapsamında kullanılan Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin davranışsal alt boyutu maddelerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 9

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Almanca Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Davranışsal Alt Boyut Maddelerine Verdikleri Yanıtlara Frekans ve Yüzdelik Dağılımlar

		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
2. Almanca’yı kullanabileceğim web sitelerine girerim	f	142	69	32	32	23
	%	47.7	23.2	10.7	10.7	7.7
3. Almanca şarkılar dinlerim	f	123	47	39	63	26
	%	41.3	15.8	13.1	21.1	8.7
15. Almanca yayın yapan televizyon kanallarını izlerim	f	179	57	31	16	15
	%	60.1	19.1	10.4	5.4	5.0
19. Almanca oyunlar oynarım	f	145	72	43	20	18
	%	48.7	24.2	14.4	6.7	6.0
30. Almanca çalışarak zamanımı boşa harcamam	f	56	50	61	43	88
	%	18.8	16.8	20.5	14.4	29.5

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin davranışsal tutuma yönelik maddelere çoğunlukla hiç katılmıyorum yanıtı verdiği görülmektedir. “30. Almanca çalışarak zamanımı boşa harcamam” maddesinde ise öğrenciler farklı düzeylerde katılım göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, lise öğrencilerine uygulanan Almanca dersine yönelik tutum ölçeği aracılığıyla öğrencilerin tutum düzeylerinin cinsiyetlere, okul türüne, not ortalamasına, hane halkı gelirine ve veli

eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği istatistiksel bilgiler kullanılarak ulaşılan bulgular neticesinde incelenmiştir. Ayrıca öğrencilerin cevapları yüzdelik oranda da araştırılmıştır.

Almanca dersi tutum ölçeği sonucuna göre cinsiyet, not ortalaması ve hane halkı geliri arasında belirli farklar görülmemektedir. Bu durum da öğrencilerin cinsiyet, not ortalaması ve hane halkı geliri farkı göstermeksizin Almanca dersine yönelik tutum konusunda aynı düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Sadece okul türü ve veli eğitim durumu ile öğrenci tutumları arasında farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu değişkenleri ayrı ayrı inceleyecek olursak;

1. Öğrencilerin Almanca dersine ilişkin yapılan bulgularında bilişsel boyut, duyuşsal boyut, davranışsal boyut ve toplam tutum düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmemektedir. Bu konuda yapılan başka bir çalışmada ise Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümünde, Fen-Edebiyat Fakültesi Almanca Bölümünde ve "YADAM" Yabancı Dil Eğitim Merkezinde öğrenime devam etmekte olan öğrencilerin yabancı dile ilişkin tutumları ile çeşitli değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin söz konusu olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda öğrenci tutumları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (Küçük, 2007, s. 56). Ayrıca Atlı'nın (2008) İlköğretimin birinci kademesindeki öğrencilerin İngilizce'ye ve İngilizce derslerine ilişkin olan tutumlarını öğrenmek için yaptığı araştırmasında da cinsiyet değişkeni ile öğrencilerin dil tutumları arasında önemli farklılık görülmemektedir.
2. Öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri lise türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileriyle kıyaslandığı zaman Anadolu Lisesi öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarında da Anadolu Lisesi öğrencileri lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Lise türünün Almanca dersine yönelik tutum üzerinde belirleyici olmasının temelinde Anadolu Liselerinin genel olarak geniş bir müfredat sunması ve yabancı dil eğitime önem vermesi düşünülebilir. Sosyal Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi öğrencilerinin ise üniversite sınav kaygılarının daha yüksek olma ihtimali söz konusu olduğu için yabancı dil dersine karşı tutum düzeyleri de daha düşük olarak görülebilir. Ayrıca Nurettin Topçu Sosyal Bilimler Lisesi'nde okul idaresinde görevli bir öğretmen ile yapılan görüşme sonucunda, kadrolu bir Almanca öğretmenin bulunmaması, bu sebeple öğrencilerin sürekli olarak farklı Almanca öğretmenleriyle Almanca dersini işlemek zorunda olmalarının da öğrencilerin Almanca dersine karşı olumsuz tutum geliştirmesine sebep olduğu öngörülmektedir. Farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde bu konuda yürütülen bir çalışmada demografik değişkenlere göre öğrencilerin yabancı dil derslerine yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmış, söz konusu çalışmada öğrencilerin yabancı dil derslerine yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri lise türüne göre farklılaştığı rapor edilmiştir (Kazazoğlu, 2011, s. 79).
3. Öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutumları ile not ortalamaları arasında bilişsel boyutta, duyuşsal boyutta, davranışsal boyutta ve toplam tutumda istatistiksel olarak önemli düzeyde bir farklılık görülmemektedir. Gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise Keskin'in (2003), Lanara'nın (1999) ve Oller vd.nin (1980) yapmış oldukları araştırmalarında tutum ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin söz konusu olmadığı saptanmıştır (Akt., Kazazoğlu, 2011).
4. Öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutumları ile veli eğitim durumu arasında duyuşsal boyutta istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılık olduğu görülürken, bilişsel boyutta, davranışsal boyutta ve toplam tutumda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık görülmemiştir. Genel olarak incelendiğinde, lisansüstü veli eğitim durumuna sahip öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutum düzeyleri, diğer eğitim kademelerinde velilere sahip olan öğrencilerin tutum düzeylerinden daha yüksektir. Bu konuda yapılan başka bir çalışmanın sonucuna göre, ailenin sahip olduğu özellikler,

öğrencinin okula yönelik tutumunda önemli bir çevre faktörü olmaktadır (Çelenk, 2003). Eğitim seviyesi yüksek olan velilerin öğrencilerine iyi bir örnek olacağı ve öğrencilerinin yabancı dil dersine karşı olumlu tutum geliştirmesinde motive edici rollerinin olacağı öngörülmektedir.

5. Öğrencilerin Almanca dersine ilişkin tutumları ile hane halkı aylık gelir durumu arasında bilişsel boyutta, duyuşsal boyutta, davranışsal boyutta ve toplam tutumda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar görülmemektedir. Hanbay'ın (2009), "10. Sınıf Öğrencilerinin Farklı Değişkenlere Göre İkinci Yabancı Dil Olarak Almancaya Yönelik Tutumlar" araştırmasında Anadolu lisesi öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumları saptanmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile ailelerin gelir düzeylerine göre yapılan çalışmada, öğrencilerin ikinci yabancı dil olarak Almancaya ilişkin tutumlarında ailelerin gelir durumlarına bağlı olarak bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, öğrencinin okula ilişkin tutumu başarılı bir öğretimi gerçekleştirebilmek için büyük önem taşımaktadır. Tutumun öğrenme üzerindeki etkisini destekleyecek bir başka düşünceye göre ise "Bir dilde başarı yalnızca zihinsel kapasiteye bağlı değil, aynı zamanda öğrenenin dil öğrenimine yönelik tutumuna da bağlıdır. Bu nedenle, Alzwari, vd. "dil öğrenimi yalnızca akademik algı olarak değil, sosyal ve psikolojik bir olgu olarak da görülmelidir" şeklinde ifade etmişlerdir. (Memduhoğlu & Kozikoğlu, 2015). Bu durumda daha sağlıklı eğitim programları oluşturabilmek için öğrencilerin yabancı dil derslerine ilişkin tutum düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin neyi öğrenmek istediklerini göz önünde bulundurmak önem arz etmektedir.

Öğrencilerin yabancı dile ilişkin tutumlarına etki eden pek çok değişkenin söz konusu olduğunu ortaya çıkaran araştırmalar da mevcuttur. Krashen (1985) tutumla ilgili yapmış olduğu "tutumların yeni dil öğreniminde bariyer veya köprü olarak rol oynayabilecek kadar önemli olduğu" şeklindeki yorumu bize yabancı dil öğrenirken tutumun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kısacası öğrenenin öğrenmeye ilişkin tutumları ve bu tutumlara etki eden değişkenler yabancı dili öğrenirken önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazazoğlu (2011) da "tutumların yabancı dil öğretimi başarısını belirleyen çeşitli etmenler arasında olduğunu belirtmekte ve bireyin öğretmene, hedef dile olan yaklaşımının öğrenme güdüsünü kontrol ettiğini savunmaktadır". Öğrencilerin öğretmenler tarafından sevilmesi, desteklenmesi, öğrenmeye yönelik heveslendirilmesi ve takdir edilmesi okula ilişkin öğrenci tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sınıf içerisinde saygı ve sevgiye dayalı bir iletişim ortamı sağlaması, sabırlı ve anlayışlı olması olumlu etki yaratacaktır.

Öneriler

Ebeveyn tutumları öğrencilerin tutumlarını fazlasıyla etkilemektedir. Bu nedenle aileler çocuklarını dil öğrenmeleri konusunda teşvik etmelidirler. Ailelerin olumlu yönde çocuklarını yönlendirmeleri, dil öğrenme sürecinde katkı sağlayacaktır.

Öğretmenler, öğrencilerin dile yönelik cesaretlerini ve motivasyonlarını artırmak için çaba göstermeli, bilgiyi öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde aktarmalı ve sabırlı olmalıdırlar

Öğrencilerin başarısını artırabilmek için, öğrenme-öğretme süreci planlanırken öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklerinin bir bütün olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak dil gelişimini destekleyecek yöntem ve teknikler belirlenmelidir.

Yabancı dil öğretmenleri için hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

Yabancı dil programı geliştirilirken öğrencilerin ihtiyaç, ilgi, yetenek ve beklentileri dikkate alınmalıdır.

Öğrencilerin hedef dili kullanabilecekleri program geliştirilmeli. Bu sayede dil eğitimi amaçsızlıktan kurtarıla bilinir ve öğrenci tutumları olumlu yönde değiştirile bilinir.

Yurt içinde ikinci yabancı dile yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışma sayısının çok az olduğu görülmektedir. Bu yüzden ikinci yabancı dile yönelik tutumun önemi vurgulayacak başka çalışmaların da yapılması gerekmektedir.

İkinci yabancı dil eğitimine erken yaşlarda başlanması tutumların olumlu yönde olmasını sağlarken, bireylerin kaygı düzeylerini de azaltacaktır. Dolayısıyla erken yaşta dil eğitiminin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Okul öğrencilere ders imkânı sunduğu gibi, öğrencileri hayata da hazırlamaktadır. Bu yüzden okul öğrencinin kendisini duygusal ve sosyal anlamda da güvende hissetmesini sağlayacak ortam hazırlamalıdır.

Kaynaklar

- Atlı, İ. (2008). *Türkiye’de ilköğretim okullarındaki çocukların İngilizce derslerine karşı tutumları* (Tez No. 226505) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Samsun]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydoslu, U. (2005). *Öğretmen adaylarının yabancı dil olarak İngilizce dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi* (Tez No. 188205) [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi-Isparta]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim-Online*, 28-34.
- Hanbay, O. (2009). 10. sınıf öğrencilerinin farklı değişkenlere göre ikinci yabancı dil olarak Almancaya yönelik tutumları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 79-91.
- Karaman, F. (2017). Temel eğitimde ikinci yabancı dil olarak Almanca öğretimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 7(2/1), 104-110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/buyasambid/issue/33194/352424>
- Kazazoğlu, S. (2011). *Anadili ve yabancı dil derslerine yönelik tutumun akademik başarıya etkisi* (Tez No. 302168) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Küçük, O. (2007). *Eğitim fakültesi Almanca bölümü öğrencilerinin Almanca dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 217316) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Krashen, D. S. (1985). *Language acquisition and language education*. California: Pergamon Press Inc.
- Memduhoğlu, H. B., & Kozikoğlu, İ. (2015). Üniversite öğrencilerinin yabancı dil derslerine ilişkin tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24,184-202. https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47937/606410#article_cite
- Türk, K., & Ocak, G. (2023). Ortaöğretim öğrencilerinin ikinci yabancı dil olarak Almanca öğrenmeye yönelik tutumlarına ilişkin ölçek geliştirme çalışması. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 6(1), 99-119. <https://doi.org/10.47477/ubed.1273706>
- Türköz, S., & Bengisoy, A. (2022). Ortaöğretim öğrencilerinin ikinci yabancı dile (Almanca) yönelik tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Su-Ay Development Association (IJOSDA)*, 1(1), 20-32. <http://www.samder.org/index.php/tst/article/view/52>
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim psikolojisi birey ve öğrenme*. Ankara: Bilim Yayınları.

Yüksel, H. (2022). *İkinci yabancı dil olarak Almanca okutulan Anadolu liselerinde çevirinin rolü* (Tez No. 738645) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.